

การศึกษาสภาพการณ์ปัจจุบันของผู้สูงอายุด้านความสุขในยุคนโยบายไทยแลนด์ 4.0 ในกลุ่มจังหวัดภาคกลางปริมนทล

A STUDY OF THE CURRENT SITUATION OF HAPPINESS IN ELDERLY IN THAILAND 4.0 PERIOD IN THE CENTRAL PROVINCES OF THAILAND

วาริสรา อินทรแสน* วรณวีร์ บุญคุ้ม คณิต เขียววิชัย

Warisara Intharasaen*, Wannawee Boonkoom, Kanit Kheovichai

ภาควิชาพื้นฐานทางการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร

Department of Education Foundations, Faculty of Education, Silpakorn University.

*Corresponding author, e-mail: warisara.int@mahidol.edu

Received: 28 November 2019; Revised: 11 February 2020; Accepted: 24 February 2020

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่องนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพการณ์ปัจจุบันของผู้สูงอายุด้านความสุข ในกลุ่มจังหวัดปริมนทล 2) วิเคราะห์องค์ประกอบของสังคมผู้สูงอายุด้านความสุขในยุคนโยบายไทยแลนด์ 4.0 ในกลุ่มจังหวัดภาคกลางปริมนทล คือ จังหวัดนนทบุรี จังหวัดปทุมธานี จังหวัดนครปฐม และจังหวัดสมุทรปราการ ระหว่างเดือนกันยายน - พฤศจิกายน 2562 จากผู้สูงอายุ จำนวน 384 คน ที่ได้มาจากการสุ่มแบบแบ่งกลุ่ม ผู้วิจัยใช้วิธีการศึกษาแบบวิธีการผสมผสาน เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ ศึกษาใน 5 มิติสำคัญ คือ มิติด้านร่างกาย มิติด้านอารมณ์และจิตใจ มิติด้านสังคม มิติด้านวัฒนธรรมและการเปลี่ยนแปลงในยุคนโยบายไทยแลนด์ 4.0 และมิติด้านเศรษฐกิจ เครื่องมือที่ใช้ คือ แบบสอบถามสภาพการณ์ปัจจุบันของผู้สูงอายุด้านความสุขที่สร้างขึ้นใหม่ ตามนิยามวรรณกรรม ประกอบด้วย 2 ส่วน จำนวนข้อคำถาม 45 ข้อ 5 ระดับการประเมิน ร่วมกับประเด็นการสัมภาษณ์เชิงลึก จำนวน 4 ข้อ ซึ่งผ่านการประเมินจากผู้ทรงคุณวุฒิ 3 ท่าน โดยแบบสอบถามมีค่า IOC 0.67 และ 1.00 และมีค่าความเชื่อมั่นแบบสัมประสิทธิ์อัลฟา 0.979 วิเคราะห์ข้อมูลด้วยค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และตรวจสอบความตรงตามโครงสร้าง โดยสถิติวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ (Exploratory Factor Analysis: EFA)

ผลการศึกษาสภาพการณ์ปัจจุบันของผู้สูงอายุของผู้สูงอายุ ในกลุ่มจังหวัดภาคกลางปริมนทล พบว่า ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า มิติที่มีความสำคัญมากที่สุดเรียงตามลำดับ คือ มิติด้านอารมณ์และจิตใจ มิติด้านสังคม มิติด้านร่างกาย มิติด้านวัฒนธรรมและการเปลี่ยนแปลงในยุคนโยบายไทยแลนด์ 4.0 และมิติด้านเศรษฐกิจ และยังพบตัวแปรที่สำคัญในระดับมากที่สุด ได้แก่ 1) สามารถทำกิจวัตรประจำวันด้วยตนเอง 2) สามารถทำงานอดิเรกหรือกิจกรรมที่ชอบได้ด้วยตนเอง 3) สามารถรับเป็นความจริงของชีวิต เช่น การเกิด แก่ เจ็บ ตาย 4) สามารถมีความสุขใจจากการช่วยเหลือผู้อื่น 5) ความภาคภูมิใจและรู้สึกมีคุณค่าในตนเอง 6) สามารถยอมรับการเปลี่ยนแปลงและความเสื่อมถอยของร่างกาย 7) ความสัมพันธ์กับสังคมเพื่อนฝูง และผลการวิเคราะห์องค์ประกอบของสังคมผู้สูงอายุด้านความสุขในยุคนโยบายไทยแลนด์ 4.0 ในกลุ่มจังหวัดภาคกลาง

ปริมนทล ประกอบด้วย 6 องค์ประกอบ ได้แก่ กลุ่มที่ 1 การรับมือกับการเปลี่ยนแปลงด้านร่างกายและจิตใจ กลุ่มที่ 2 การมีส่วนร่วมกับสังคม/ชุมชน กลุ่มที่ 3 ความรู้ในการเข้าสู่สังคมออนไลน์ กลุ่มที่ 4 การวางแผนด้านการเงิน กลุ่มที่ 5 การดูแลสุขภาพร่างกายที่เหมาะสม และกลุ่มที่ 6 กิจกรรมทางศาสนาและความเชื่อ

คำสำคัญ: ความสุขของผู้สูงอายุ สังคมผู้สูงอายุ ไทยแลนด์ 4.0

Abstract

This study aimed to: 1) study the current situation of happiness in elderly in the central provinces of Thailand; 2) analyze the components of happiness in elderly in Thailand 4.0 society in the central provinces of Thailand (Nonthaburi, PathumThani, Nakhon Pathom, and Samut Prakan Province). The data were collected during February - October 2019 from 384 elderly people selected by cluster random sampling. Mix methods technique was used to conduct quantitative and qualitative data. Five important dimensions, namely physical dimensions, emotional and psychological dimensions, social dimension, cultural and changes in Thailand 4.0 dimensions, and economic dimensions were studied. A questionnaire of current situation of happiness in elderly according to literary definitions was created and used. It was consisted of two sections and 45 questions with five-tier Likert rating scale. Four in-depth interviews issues were also used and evaluated by three experts. The questionnaire showed IOC values at 0.67, and 1.00, with Alpha coefficient 0.979. The collected data were analyzed by percentage, mean, standard deviation, and structural validity check by the Exploratory Factor Analysis: EFA.

The result of the current situation of happiness in elderly in the central provinces of Thailand, in over all, was found at a high level. When each aspect was individually considered it was found that the most important dimensions were: 1) emotional and psychological dimensions 2) social dimension 3) physical dimensions 4) cultural and changes in Thailand 4.0 dimensions, and 5) economic dimensions respectively. The findings also revealed the most important factors, found at the highest level: 1) able to do daily activities by oneself, 2) able to do hobbies or favorite activities by yourself, 3) able to accept as the truth of life, such as, born, getting old, death, 4) can be happy from helping others, 5) being proud and feeling self-worth, 6) can accept changes and deterioration of the body, 7) relations with friends' society. The analysis of the components of happiness of the elderly in Thailand 4.0 society era was consisted of six components, which were: Group 1 related to dealing with physical and mental changes, Group 2 Social / community participation, Group 3 online social knowledge, Group 4 financial planning, Group 5 appropriate health care, and Group 6 religious and beliefs activities.

Keywords: Happiness of the Elderly, Elderly Society, Thailand 4.0

บทนำ

ประเทศไทยก้าวเข้าสู่ภาวะสังคมผู้สูงอายุ เป็นผลจากความเจริญก้าวหน้าทางการแพทย์และระบบสาธารณสุขที่มีความก้าวหน้าทันสมัย ทำให้ประชากรมีอายุขัยเฉลี่ยมากขึ้น ซึ่งส่งผลให้ประเทศไทยมีสัดส่วนของผู้สูงอายุเพิ่มมากขึ้นเป็นลำดับ ซึ่งเป็นการเปลี่ยนแปลงที่กำลังนำประเทศไทยไปสู่สภาวะที่เรียกว่า “ภาวะประชากรผู้สูงอายุ” [1] จึงจำเป็นต้องมีการสนับสนุนให้ผู้สูงอายุมีสังคมที่ดี ที่ส่งเสริมให้ผู้สูงอายุมีสุขภาพร่างกายและจิตใจที่ดี มีความมั่นคง (Active Aging) ซึ่งจะสามารถเพิ่มคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุได้ประกอบด้วยประเด็นปัจจัยหลัก 3 ประการ คือ 1) สุขภาพร่างกาย 2) ความมั่นคงในชีวิตและทรัพย์สิน และ 3) การมีปฏิสัมพันธ์กับครอบครัวและชุมชน [2]

ทิศทางการบริหารประเทศตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560-2564) ภายใต้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนโดยมีคนเป็นศูนย์กลางการพัฒนา มีนโยบายหรือประเด็นพัฒนาที่สำคัญของไทยแลนด์ 4.0 มุ่งเน้นการยกระดับคุณภาพทุนมนุษย์ของประเทศ มุ่งเน้นพัฒนาคนให้เหมาะสมตามช่วงวัย [3] เพื่อนำไปสู่สังคมไทยแลนด์ 4.0 ที่เป็นสังคมที่มีความหวัง (Hope) เป็นสังคมที่เปี่ยมสุข (Happiness) และเป็นสังคมที่มีความสมานฉันท์ (Harmony) เป็นสังคมที่มีความพอเพียง การสร้างความเข้มแข็งจากภายใน และการเชื่อมโยงกับประชาคมโลก ซึ่งปัจจัยสำคัญที่สุดการขับเคลื่อนโมเดลไทยแลนด์ 4.0 คือการพัฒนาทุนมนุษย์ที่ดี จะเป็นรากฐานในการเสริมสร้างคุณภาพและความเข้มแข็งให้กับสังคมไทย รวมทั้งสร้างรากฐานความมั่นคงของประเทศในทุกด้าน และยังให้ความสำคัญกับการพัฒนาอุตสาหกรรมผู้สูงอายุให้เกิดขึ้นกับสังคมไทย 4.0 [4] ทำให้เกิดชุมชนที่มีการเชื่อมโยงระหว่างภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้จากการเชื่อมโยงดังกล่าวส่งผลต่อสังคมผู้สูงอายุไทยโดยตรง [5]

ภายใต้สังคมที่ให้ความสำคัญกับการพัฒนาคุณภาพผู้สูงอายุ การเสริมสร้างศักยภาพของประชากรในทุกช่วงวัยมุ่งเน้นการยกระดับคุณภาพทุนมนุษย์ของประเทศ โดยพัฒนาคนให้เหมาะสมตามช่วงวัย สอดคล้องกับแผนผู้สูงอายุแห่งชาติ ฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2545-2564) ซึ่งให้เป็นแผนระยะยาวที่มีนโยบายให้ความสำคัญต่อ โดยกำหนดยุทธศาสตร์ 5 ด้าน ได้แก่ ด้านการเตรียมความพร้อมของประชาชนเพื่อวัยสูงอายุที่มีคุณภาพ ด้านการส่งเสริมผู้สูงอายุ ด้านระบบคุ้มครองทางสังคมสำหรับผู้สูงอายุ ด้านการบริหารจัดการเพื่อการพัฒนาทางด้านผู้สูงอายุระดับชาติและการพัฒนาบุคลากรด้านผู้สูงอายุ และด้านการประมวลและพัฒนางานด้านผู้สูงอายุและการติดตามประเมินผลการดำเนินการตามแผนผู้สูงอายุแห่งชาติ เพื่อสอดคล้องกับแนวคิดในการพัฒนาผู้สูงอายุที่ว่า การมีสุขภาพดี การเป็นอิสระไม่ต้องพึ่งพิงมีหลักประกันสุขภาพ รายได้ครอบครัว ผู้ดูแลที่อยู่อาศัย ความปลอดภัยสิ่งแวดล้อม ข้อมูลข่าวสารและการมีส่วนร่วมอย่างต่อเนื่อง [6] โดยเฉพาะการส่งเสริมด้านการศึกษา และข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์ต่อการดำเนินชีวิตเพื่อช่วยพัฒนาคุณภาพชีวิตและเตรียมความพร้อมของผู้สูงอายุไทยให้เป็น “ผู้สูงอายุที่มีคุณภาพ”

ปัจจุบันประเทศไทยมีการเปลี่ยนแปลงการบริหารจัดการของส่วนภูมิภาค เพื่อให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของกระแสสังคมในแต่ละพื้นที่กลุ่มจังหวัดภาคกลางปริมณฑลซึ่งประกอบด้วย 4 จังหวัด คือ จังหวัดนนทบุรี จังหวัดปทุมธานี จังหวัดนครปฐม และจังหวัดสมุทรปราการ เป็นพื้นที่เศรษฐกิจที่สำคัญของประเทศ เป็นฐานการพัฒนาธุรกิจการค้าและบริการให้มีคุณภาพ จากการขยายตัวของกิจกรรมทางเศรษฐกิจและชุมชนดังกล่าว ส่งผลต่อนโยบายและแนวทางการพัฒนาเมือง “ปริมณฑล” [7] ซึ่งสอดคล้องกับข้อมูลจากแผนจัดการคุณภาพสิ่งแวดล้อมกลุ่มจังหวัดภาคกลางปริมณฑล พ.ศ. 2562-2564 ได้มีแผนบริหารจัดการสิ่งแวดล้อมที่เชื่อมโยงกับการพัฒนาประเทศในมิติเศรษฐกิจ สังคมและสิ่งแวดล้อม ดังนั้นกลุ่มจังหวัดภาคกลางปริมณฑลจึงเป็นพื้นที่ที่มีความสำคัญต่อการพัฒนาของประเทศไทย ที่ผ่านมาการจัดการปัญหาในระดับภูมิภาค มุ่งเน้นด้าน

เศรษฐกิจและสังคม แต่พบว่ายังไม่สามารถตอบสนองกับความต้องการของผู้สูงอายุด้านความสุขได้ พบได้จากการรายงานสถานการณ์ความสุขและคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุไทยมีระดับปานกลาง [8] อีกทั้งการเปลี่ยนแปลงบริบทในยุคไทยแลนด์ 4.0 ภายใต้แนวคิด Healthy Aging, Happy Aging ที่มุ่งเน้นการพัฒนาผู้สูงอายุให้มีสุขทั้งร่างกายและจิตใจ การดำเนินชีวิตร่วมกับเทคโนโลยี [4, 9-10] และความสุขของผู้สูงอายุประกอบด้วย 5 มิติ คือ ด้านร่างกาย ด้านอารมณ์และจิตใจ ด้านสังคม ด้านวัฒนธรรม และด้านเศรษฐกิจ [11]

เมื่อพิจารณาถึงความจำเป็นในการศึกษาสภาพการณ์ปัจจุบันของผู้สูงอายุด้านความสุขในยุคไทยแลนด์ 4.0 ในกลุ่มจังหวัดภาคกลางปริมาตร แสดงให้เห็นถึงความสำคัญในการเตรียมความพร้อมของสังคมผู้สูงอายุให้สอดคล้องกับความต้องการ ความคาดหวังและความสุขต่อสังคมผู้สูงอายุ เพื่อให้ผู้สูงอายุสามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องศึกษาวิจัยการพัฒนารูปแบบเพื่อประโยชน์ต่อผู้สูงอายุ เพื่อได้องค์ประกอบสำคัญในการส่งเสริมให้ผู้สูงอายุดำเนินชีวิตในด้านสุขภาพร่างกาย สุขภาพจิต ด้านสังคมและวัฒนธรรมที่เหมาะสมกับผู้สูงอายุ อีกทั้งบุคลากร นักวิชาการ หน่วยงาน ชุมชน และองค์กรต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง สามารถนำความรู้ที่เกี่ยวกับรูปแบบผู้สูงอายุไปประยุกต์ใช้เป็นแนวทางพัฒนาผู้สูงอายุกลุ่มจังหวัดภาคกลางปริมาตรและกลุ่มอื่น ๆ ได้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. ศึกษาสภาพสังคมผู้สูงอายุในภาคกลางปริมาตร และรูปแบบสังคมที่ส่งเสริมการดำเนินชีวิตของผู้สูงอายุด้านความสุข เพื่อรองรับไทยแลนด์ 4.0
2. วิเคราะห์องค์ประกอบของสังคมผู้สูงอายุด้านความสุขในยุคไทยแลนด์ 4.0 ในกลุ่มจังหวัดภาคกลางปริมาตร

วิธีดำเนินการวิจัย

โครงการวิจัยนี้ได้เก็บข้อมูลผ่านแบบสอบถามและประเด็นการสัมภาษณ์เชิงลึก ซึ่งผ่านการรับรองจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ มหาวิทยาลัยศิลปากร หมายเลขรับรอง COE 62.1024-035 ได้รับอนุญาตจากชุมชนและกลุ่มตัวอย่างในการเข้าเก็บข้อมูล ก่อนการเก็บข้อมูลผู้เข้าร่วมวิจัยทุกคนได้รับการบอกกล่าวข้อมูลและลงนามในหนังสือยินยอมตนด้วยความสมัครใจ โดยกลุ่มตัวอย่างมีสิทธิปฏิเสธหรือถอนตัวจากการวิจัยได้ตลอดเวลาโดยไม่มีผลกระทบใด ๆ ข้อมูลจะถูกเก็บเป็นความลับและจะนำเสนอผลการวิจัยในภาพรวมเท่านั้น

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1. ประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ ผู้สูงอายุที่มีอายุตั้งแต่ 60 - 89 ปี ที่พักอาศัยอยู่ในกลุ่มจังหวัดภาคกลางปริมาตรซึ่งประกอบด้วย 4 จังหวัด คือ จังหวัดนนทบุรี จังหวัดปทุมธานี จังหวัดนครปฐม และจังหวัดสมุทรปราการ จำนวน 549,338 คน

2. กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ ผู้สูงอายุที่มีอายุตั้งแต่ 60 - 89 ปี ที่พักอาศัยอยู่ในกลุ่มจังหวัดภาคกลางปริมาตร จำนวน 384 คน จากการสุ่มแบบแบ่งกลุ่มขั้นตอนเดียว (Single-Stage Cluster Random Sampling) จากพื้นที่ 4 จังหวัดที่กำหนด ตามขนาดกลุ่มตัวอย่างของเคจซีและมอร์แกน

เกณฑ์การคัดเลือกผู้เข้าร่วมงานวิจัย 1) ผู้สูงอายุตั้งแต่ 60 - 89 ปี 2) เป็นผู้ที่มิใช่เบียดเบียนหรือพักอาศัยในพื้นที่กลุ่มจังหวัดภาคกลางปริมาตรไม่น้อยกว่า 6 เดือนขึ้นไป 3) สามารถอ่านออก เขียนได้ ตอบคำถามได้ด้วยตัวเองและสมัครใจเข้าร่วมโครงการวิจัย ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลเกิดขึ้นระหว่างเดือนกันยายนถึงเดือนพฤศจิกายน พ.ศ. 2562

ขั้นตอนการศึกษาวิจัย การศึกษาวิจัยแบ่งเป็น 2 ระยะ ประกอบด้วย ระยะที่ 1 คือ การพัฒนาแบบสอบถามสภาพสังคมผู้สูงอายุในภาคกลางปริมณฑล และรูปแบบสังคมที่ส่งเสริมการดำเนินชีวิตของผู้สูงอายุ ด้านความสุขในยุคนไทยแลนด์ 4.0 กับการทดสอบความเที่ยงและความตรง มีขั้นตอนการสร้าง ดังนี้

1. ศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาด้านความสุขของผู้สูงอายุและสังเคราะห์งานวิจัยในการศึกษานี้มีตัวแปรที่ศึกษา คือ มิติด้านร่างกาย มิติด้านอารมณ์และจิตใจ มิติด้านสังคม มิติด้านวัฒนธรรม และการเปลี่ยนแปลงในยุคนไทยแลนด์ 4.0 และมิติด้านเศรษฐกิจ นำมากำหนดข้อคำถาม

2. สร้างเครื่องมือในการเก็บข้อมูล โดยแบ่งเป็น 2 ส่วน ได้แก่ ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป ประกอบด้วย เพศ อายุ ระดับการศึกษา ศาสนา อาชีพ สภาพการอยู่อาศัย และปัญหาสุขภาพ จำนวน 9 ข้อ ส่วนที่ 2 คำถามสภาพการณ์ปัจจุบันของผู้สูงอายุด้านความสุขในยุคนไทยแลนด์ 4.0 ประกอบด้วย 5 มิติ คือ 1) มิติด้านร่างกาย 2) มิติด้านอารมณ์และจิตใจ 3) มิติด้านสังคม 4) มิติด้านวัฒนธรรมและการเปลี่ยนแปลงในยุคนไทยแลนด์ 4.0 5) มิติด้านเศรษฐกิจ จำนวน 35 ข้อ

3. ทดสอบคุณภาพเครื่องมือ โดยผ่านการตรวจสอบจากผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 ท่าน เพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Index of Consistency :IOC) ได้ค่าเท่ากับ 0.67 และ 1.00 แล้วนำมาปรับปรุง จากนั้นนำแบบสอบถามไปทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่างของการวิจัยในพื้นที่ภาคกลางปริมณฑล จำนวน 30 ท่าน หาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามด้วยวิธีการสัมประสิทธิ์อัลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha) ได้ค่าเท่ากับ 0.979

ระยะที่ 2 คือ การลงพื้นที่เพื่อศึกษาสภาพการณ์ปัจจุบันของผู้สูงอายุด้านความสุขในยุคนไทยแลนด์ 4.0 ศึกษาในกลุ่มจังหวัดภาคกลางปริมณฑล คือ จังหวัดนนทบุรี จังหวัดนครปฐม จังหวัดปทุมธานี และจังหวัดสมุทรปราการ ตลอดเดือนกันยายน-พฤศจิกายน 2562 ซึ่งผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง โดยเริ่มต้นจากการเปิดเวทีประชาคมและประชาสัมพันธ์การเข้าไปลงพื้นที่เพื่อทำการศึกษาวิจัย แจ้งวัตถุประสงค์ของการศึกษา ประโยชน์ของการศึกษา ผลกระทบของการศึกษาที่ชุมชนจะได้รับ หากผู้สูงอายุยินยอมเข้าร่วมวิจัย ให้ลงนามในใบยินยอมเข้าร่วมวิจัย จากนั้นผู้สูงอายุจะตอบแบบสอบถามสภาพสังคมผู้สูงอายุในภาคกลางปริมณฑล และรูปแบบสังคมที่ส่งเสริมการดำเนินชีวิตของผู้สูงอายุด้านความสุขเพื่อรองรับไทยแลนด์ 4.0 ใช้เวลาประมาณ 20 นาที ประกอบด้วย 2 ส่วน จำนวน 65 ข้อคำถาม ระยะเวลาในการทำแบบสอบถามประมาณ 20 นาที การเก็บข้อมูลจากผู้สูงอายุ โดยพิจารณาตามเกณฑ์การคัดเลือกผู้เข้าร่วมงานวิจัย และสมัครใจเข้าร่วมวิจัย เกณฑ์การคัดเลือกผู้เข้าร่วมวิจัย ดังนี้ 1. มีปัญหาสุขภาพหรือการเจ็บป่วยรุนแรงที่เป็นอุปสรรคต่อการเข้าร่วมกิจกรรม เช่น การออกกำลังกาย การนั่งฟังสัมมนาที่นานกว่า 2 ชั่วโมง เป็นต้น 2. ไม่สะดวกเข้าร่วมกิจกรรมได้ร้อยละ 80 ของกิจกรรมทั้งหมด เกณฑ์การนำอาสาสมัครออกจากโครงการ ในกรณีที่อาสาสมัครไม่สะดวกใจตอบแบบสอบถามหรือตัดสินใจออกจากโครงการได้ทุกเมื่อ

วิเคราะห์ข้อมูล ผลการศึกษาสภาพการณ์ปัจจุบัน และผลการวิเคราะห์องค์ประกอบของรูปแบบสังคมผู้สูงอายุด้านความสุขในยุคนไทยแลนด์ 4.0 ในกลุ่มจังหวัดภาคกลางปริมณฑล ด้วยค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และตรวจสอบความตรงตามโครงสร้าง โดยสถิติวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ (Exploratory Factor analysis: EFA) ร่วมกับการวิเคราะห์เนื้อหาจากการถอดเทป จัดระเบียบข้อมูล แสดงข้อข้อมูลตามวัตถุประสงค์ และแนวคิดการวิจัย นำมาหาข้อสรุป ตีความ และตรวจสอบความถูกต้องของผลการวิเคราะห์

สรุปผล อภิปรายผล และนำเสนอข้อมูลผลการวิจัย ซึ่งผลการวิจัยนี้จะเสนอเป็นแนวทางในการพัฒนาสังคมผู้สูงอายุในยุคนไทยแลนด์ 4.0 ด้านความสุข ผ่านเครือข่าย สมาคม ชมรมผู้สูงอายุ ต่อองค์กรภาครัฐ และองค์กรอิสระ รวมทั้งงานประชุมวิชาการหรือวารสารในโอกาสต่อไป

ผลการวิจัย

การวิเคราะห์ข้อมูลสภาพการณ์ปัจจุบันและการวิเคราะห์องค์ประกอบของรูปแบบสังคมผู้สูงอายุ ด้านความสุขในยุคนไทยแลนด์ 4.0 ในกลุ่มจังหวัดภาคกลางปริมณฑล ผู้วิจัยแบ่งผลการวิเคราะห์ข้อมูล โดยแบ่งเป็น 3 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป พบว่ากลุ่มตัวอย่างประกอบด้วยผู้สูงอายุ จำนวน 384 คน ที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ จังหวัดนครปฐม จังหวัดปทุมธานี จังหวัดนนทบุรี และจังหวัดสมุทรปราการพื้นที่ละ 96 คน ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 269 คน (ร้อยละ 70.1) เพศชาย จำนวน 115 คน (ร้อยละ 29.9) อายุ 60-69 ปี จำนวน 236 คน อายุ 70-79 ปี จำนวน 118 คน และอายุมากกว่า 80 ปีขึ้นไป จำนวน 30 (ร้อยละ 61.5, 30.7 และ 7.8 ตามลำดับ) ในด้านระดับการศึกษานั้นส่วนใหญ่ ระดับประถมศึกษา จำนวน 108 คน ระดับมัธยมศึกษา จำนวน 97 คน และระดับ ปวช. /ปวส. / อนุปริญญา จำนวน 80 คน (ร้อยละ 28.4, 25.5 และ 21.1 ตามลำดับ) อาชีพเดิม คือ อาชีพ รับราชการ จำนวน 208 คน อาชีพเกษตรกร จำนวน 72 คน อาชีพค้าขาย จำนวน 59 อาชีพรับจ้าง จำนวน 33 คน ไม่ประกอบอาชีพ จำนวน 10 คน และอื่น ๆ จำนวน 2 คน (ร้อยละ 54.2, 18.8, 15.4, 8.6, 2.5 และ 0.5 ตามลำดับ) อาชีพปัจจุบันของผู้สูงอายุส่วนใหญ่เป็นข้าราชการบำนาญ จำนวน 194 คน ประกอบอาชีพ จำนวน 106 คน และไม่ประกอบอาชีพ จำนวน 84 คน (ร้อยละ 50.5, 27.6 และ 21.9) ตามลำดับ โดยผู้สูงอายุ อยู่อาศัยลักษณะอยู่คนเดียว จำนวน 35 คน (ร้อยละ 9.1) และอาศัยอยู่กับผู้อื่น จำนวน 349 คน (ร้อยละ 90.9) โดยจำแนกเป็นอยู่อยู่กับบุตรหลาน จำนวน 304 คน อยู่กับคู่สมรส จำนวน 295 คน และอยู่กับญาติ จำนวน 7 คน (ร้อยละ 79.17, 76.82 และ 1.85 ตามลำดับ)

ส่วนที่ 2 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความสำคัญขององค์ประกอบด้านความสุข ของผู้สูงอายุในยุคนไทยแลนด์ 4.0 ในกลุ่มจังหวัดภาคกลางปริมณฑล พบว่า ในภาพรวมสภาพการณ์สังคมผู้สูงอายุ ด้านความสุขในยุคนไทยแลนด์ 4.0 ในกลุ่มภาคกลางปริมณฑลทั้ง 5 มิติ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.04$, S.D. = 0.54) โดยมีมิติที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ มิติด้านอารมณ์และจิตใจ ($\bar{X} = 4.51$, S.D. = 0.62) มิติด้านสังคม ($\bar{X} = 4.20$, S.D. = 0.81) มิติด้านร่างกาย ($\bar{X} = 4.13$, S.D. = 0.82) มิติด้านวัฒนธรรมและการเปลี่ยนแปลงในยุคนไทยแลนด์ 4.0 ($\bar{X} = 3.83$, S.D. = 1.01) และมิติด้านเศรษฐกิจ ($\bar{X} = 3.55$, S.D. = 1.13) ตามลำดับ ดังแสดงในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความสำคัญขององค์ประกอบด้านความสุขของผู้สูงอายุ ในยุคนไทยแลนด์ 4.0 ในกลุ่มจังหวัดภาคกลางปริมณฑล

ที่	หัวข้อการประเมิน	\bar{X} (n=384)	S.D.	ระดับ
1	มิติด้านร่างกาย	4.13	0.84	มาก
2	มิติด้านอารมณ์และจิตใจ	4.51	0.62	มากที่สุด
3	มิติด้านสังคม	4.20	0.81	มาก
4	มิติด้านวัฒนธรรมและการเปลี่ยนแปลงในยุคนไทยแลนด์ 4.0	3.83	1.01	ปานกลาง
5	มิติด้านเศรษฐกิจ	3.55	1.13	ปานกลาง
ค่าเฉลี่ย รวมทั้ง 5 มิติ		4.04	0.54	มาก

ผลจากการศึกษาตัวแปรเกี่ยวกับรูปแบบสังคมที่ส่งเสริมการดำเนินชีวิตของผู้สูงอายุด้านความสุขในยุคไทยแลนด์ 4.0 ในกลุ่มจังหวัดภาคกลางปริมนทลพบว่า จากตัวแปรทั้ง 35 ตัวแปร มีค่าเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 4.94-2.51 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานอยู่ระหว่าง 0.24-1.42 แสดงให้เห็นว่าปัจจัยที่มีผลต่อความสุขของผู้สูงอายุในยุคไทยแลนด์ 4.0 มีระดับมากที่สุดถึงระดับน้อย โดยปัจจัยที่สำคัญในระดับมากที่สุดมี 7 รายการ ปัจจัยที่สำคัญในระดับมากมี 14 รายการ ปัจจัยที่สำคัญในระดับปานกลางมี 12 รายการ และรายการปัจจัยที่สำคัญในระดับน้อยมี 2 รายการ รายการที่สำคัญในระดับมากที่สุด คือ 1) ตัวแปรที่ 1 สามารถทำกิจวัตรประจำวันด้วยตนเอง 2) ตัวแปรที่ 2 สามารถทำงานอดิเรกหรือกิจกรรมที่ท่านชอบได้ด้วยตนเอง 3) ตัวแปรที่ 11 สามารถรับการเกิดแก่ เจ็บ ตาย เป็นความจริงของชีวิต 4) ตัวแปรที่ 14 สามารถมีความสุขใจจากการช่วยเหลือผู้อื่น 5) ตัวแปรที่ 9 ความภาคภูมิใจและรู้สึกมีคุณค่าในตนเอง 6) ตัวแปรที่ 12 สามารถยอมรับการเปลี่ยนแปลงและความเสื่อมถอยของร่างกาย 7) ตัวแปรที่ 17 ความสัมพันธ์กับสังคมเพื่อนฝูง ซึ่งมีค่าเฉลี่ย 4.94, 4.77, 4.75, 4.69, 4.63, 4.31 และ 4.51 ตามลำดับ มีค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.24, 0.49, 0.49, 0.51, 0.52, 0.58 และ 0.59 ตามลำดับ ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความสำคัญของค่าเฉลี่ยตัวแปรเกี่ยวกับรูปแบบสังคมที่ส่งเสริมการดำเนินชีวิตของผู้สูงอายุด้านความสุขในยุคไทยแลนด์ 4.0 ในกลุ่มจังหวัดภาคกลางปริมนทล

ลำดับที่	ตัวแปรที่	รายการประเมิน	\bar{X}	S.D.	ระดับความสำคัญของค่าเฉลี่ย
1	1	สามารถทำกิจวัตรประจำวันด้วยตนเอง	4.94	0.24	มากที่สุด
2	2	สามารถทำงานอดิเรกหรือกิจกรรมที่ท่านชอบได้ด้วยตนเอง	4.77	0.49	มากที่สุด
3	11	สามารถรับการเกิด แก่ เจ็บ ตาย เป็นความจริงของชีวิต	4.75	0.49	มากที่สุด
4	14	สามารถมีความสุขใจจากการช่วยเหลือผู้อื่น	4.69	0.51	มากที่สุด
5	9	ความภาคภูมิใจและรู้สึกมีคุณค่าในตนเอง	4.63	0.52	มากที่สุด
6	12	สามารถยอมรับการเปลี่ยนแปลงและความเสื่อมถอยของร่างกาย	4.61	0.58	มากที่สุด
7	17	ความสัมพันธ์กับสังคมเพื่อนฝูง	4.51	0.59	มากที่สุด
8	19	ความปลอดภัยของชุมชนที่อาศัย	4.45	0.59	มาก
9	3	การพักผ่อนที่เพียงพอ	4.44	0.72	มาก
10	10	มีสิ่งยึดเหนี่ยวจิตใจ เช่น ศาสนา ความเชื่อ	4.43	0.73	มาก
11	4	การรับประทานอาหารที่มีประโยชน์ครบ 5 หมู่	4.42	0.69	มาก
12	24	การทันสมัยข่าวสาร หรือเหตุการณ์ใหม่ ๆ ในสังคม	4.37	0.70	มาก
13	25	สามารถใช้เทคโนโลยีในการติดต่อสื่อสารกับคนใกล้ชิด	4.35	0.83	มาก
14	8	สามารถความเข้าใจตนเอง รู้ถึงสาเหตุของความรู้สึกและสิ่งที่ตนเองกระทำ	4.31	0.61	มาก
15	18	ความสัมพันธ์กับคนรอบข้าง	4.18	0.78	มาก
16	20	การมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมกับเพื่อนฝูง หรือชุมชน	4.14	0.86	มาก
17	16	การมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมต่าง ๆ ภายในครอบครัว	4.09	0.93	มาก

18	21	การเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ของชุมชน	4.07	0.90	มาก
19	13	สามารถปล่อยวางได้ หากมีการสูญเสียบุคคลที่ท่านรักได้	4.05	0.80	มาก
20	29	การมีรายรับอย่างสม่ำเสมอ	4.01	1.10	มาก
21	22	การร่วมกิจกรรม พิธีกรรมทางศาสนา	4.01	0.84	มาก
22	15	การดูแลเอาใจใส่ของครอบครัว	3.98	1.17	ปานกลาง
23	30	การมีรายได้เพียงพอกับการดำเนินชีวิตแต่ละวัน	3.92	0.95	ปานกลาง
24	32	การใช้จ่ายได้อย่างเหมาะสม เพียงพอกับการดำเนินชีวิต	3.85	0.99	ปานกลาง
25	23	การมีส่วนร่วมในกิจกรรมประเพณีไทย	3.84	0.88	ปานกลาง
26	35	การเก็บเงินที่ปลอดภัยและมีมั่นคง	3.76	1.18	ปานกลาง
27	28	สามารถปรับตัวให้เข้ากับสิ่งใหม่ ๆ	3.70	1.17	ปานกลาง
28	26	การสื่อสารทางสังคมออนไลน์	3.45	1.30	ปานกลาง
29	5	การออกกำลังกายอย่างสม่ำเสมอ	3.53	1.15	ปานกลาง
30	6	การดูแลรักษาความไม่สบายกาย	3.49	1.26	ปานกลาง
31	34	การมีเป้าหมายชัดเจนในการออมเงิน	3.34	1.17	ปานกลาง
32	33	การมีเงินออมอย่างเพียงพอ	3.36	1.13	ปานกลาง
33	7	การได้รับการรักษาพยาบาลที่เหมาะสม	3.34	1.35	ปานกลาง
34	27	การสามารถปรับตัวกับการเปลี่ยนแปลงกับสังคมที่มีการใช้เทคโนโลยีในชีวิตประจำวัน	2.99	1.40	น้อย
35	31	สามารถจัดการภาระหนี้สินหรือจำเป็นต้องให้เงินลูกหลาน	2.51	1.42	น้อย

ส่วนที่ 3 ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบของรูปแบบสังคมที่ส่งเสริมการดำเนินชีวิตของผู้สูงอายุ ด้านความสุข เพื่อรองรับไทยแลนด์ 4.0 ในกลุ่มจังหวัดภาคกลางปริมณฑล โดยคำนวณค่าสัมประสิทธิ์ผลการทดสอบความเหมาะสมของชุดตัวแปรที่ทำการศึกษา โดยการวิเคราะห์ Kaiser Meyer-Olkin Measure of Sampling Adequacy : KMO พบว่าค่าเท่ากับ 0.693 ซึ่งมากกว่า 0.5 แสดงว่าตัวแปรชุดนี้เหมาะสมที่จะนำมาวิเคราะห์องค์ประกอบตามเกณฑ์ของ Kim and Mueller [12] และผลการทดสอบ Bartlett's Test of Sphericity พบว่าตัวแปรต่าง ๆ มีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.000 แสดงว่าตัวแปรต่าง ๆ สามารถนำไปใช้ในการวิเคราะห์องค์ประกอบได้ ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบหลักและหมุนแกนวิธีแวนิแมกซ์ (Varimax) ได้ 6 องค์ประกอบ โดยเรียงลำดับตามค่าผลรวมความแปรปรวนร่วมจากมากไปน้อย ดังแสดงในตารางที่ 3

ตารางที่ 3 จำนวนองค์ประกอบ ค่าไอแกน ค่าร้อยละของความแปรปรวน และค่าร้อยละของความแปรปรวนสะสมในแต่ละองค์ประกอบของสภาพการณ์ปัจจุบันของสังคมผู้สูงอายุด้านความสุขในยุคนิวไทยแลนด์ 4.0 ในกลุ่มจังหวัดภาคกลางปริมณฑล

องค์ประกอบ	ค่าไอแกน	ค่าร้อยละของความแปรปรวน	ค่าร้อยละของความแปรปรวนสะสม
1	10.465	18.183	18.183
2	4.363	12.048	30.231
3	3.419	11.891	42.123
4	2.646	10.455	52.578
5	2.116	7.611	60.190
6	1.516	5.608	65.798

จากตารางที่ 3 พบว่าตัวแปรที่ใช้ในการวิเคราะห์ 35 ตัวแปร ที่มีค่าไอแกน (Eigen Value) เกิน 1.00 และมีตัวแปรร่วมกันชี้วัดค่าแปรปรวนของแต่ละองค์ประกอบตั้งแต่ 3 ตัวแปรขึ้นไป พบว่ามีองค์ประกอบทั้งหมด 6 องค์ประกอบ มีค่าร้อยละของความแปรปรวนสะสมเท่ากับ 65.798 เมื่อจัดองค์ประกอบ 6 องค์ประกอบ จึงทำการกำหนดชื่อองค์ประกอบเพื่อสื่อความหมายที่สอดคล้องกับตัวแปรแต่ละองค์ประกอบตามผลการวิเคราะห์องค์ประกอบ เพื่อความเหมาะสมในการนำไปใช้ แสดงได้ดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 การกำหนดกลุ่มองค์ประกอบ

องค์ประกอบ	ตัวแปร
1. การจัดการกับการเปลี่ยนแปลงด้านร่างกายและจิตใจ	<ol style="list-style-type: none"> 1. สามารถยอมรับการเปลี่ยนแปลงและความเสื่อมถอยของร่างกาย 2. สามารถความเข้าใจตนเอง รู้ถึงสาเหตุของความรู้สึกและสิ่งที่ตนเองกระทำ 3. สามารถรับการเกิด แก่ เจ็บ ตาย เป็นความจริงของชีวิต 4. สามารถใช้เทคโนโลยีในการติดต่อสื่อสารกับคนใกล้ชิด 5. ความปลอดภัยของชุมชนที่อาศัย 6. สามารถทำกิจวัตรประจำวันด้วยตนเอง 7. สามารถทำงานอดิเรกหรือกิจกรรมที่ท่านชอบได้ด้วยตนเอง 8. ความภาคภูมิใจและรู้สึกมีคุณค่าในตนเอง 9. ความสัมพันธ์กับสังคมเพื่อนฝูง
2. การมีส่วนร่วมกับสังคม/ชุมชน	<ol style="list-style-type: none"> 1. การเข้าร่วมกิจกรรมของชุมชน 2. การมีส่วนร่วมในกิจกรรมประเพณีไทย 3. การมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมกับเพื่อนฝูง หรือชุมชน 4. การร่วมกิจกรรม พิธีกรรมทางศาสนา 5. ความสัมพันธ์กับคนรอบข้าง 6. สามารถปรับตัวให้เข้ากับสิ่งใหม่ ๆ

3. ความรู้ในการเข้าสู่สังคมออนไลน์	<ol style="list-style-type: none"> 1. การสื่อสารทางสังคมออนไลน์ 2. การสามารถปรับตัวกับการเปลี่ยนแปลงกับสังคมที่มีการใช้เทคโนโลยีในชีวิตประจำวัน 3. การทันข่าวสาร หรือเหตุการณ์ใหม่ ๆ ในสังคม 4. การมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมต่าง ๆ ภายในครอบครัว
4. การวางแผนด้านการเงิน	<ol style="list-style-type: none"> 1. การเก็บเงินที่ปลอดภัยและมั่นคง 2. การมีเงินออมอย่างเพียงพอ 3. การมีรายรับอย่างสม่ำเสมอ 4. การรับประทานอาหารที่มีประโยชน์ครบ 5 หมู่ 5. การพักผ่อนที่เพียงพอ
5. การดูแลสุขภาพร่างกายที่เหมาะสม	<ol style="list-style-type: none"> 1. การได้รับการรักษาพยาบาลที่เหมาะสม 2. การดูแลรักษาความไม่สบายกาย 3. การออกกำลังกายอย่างสม่ำเสมอ
6. กิจกรรมทางศาสนาและความเชื่อ	<ol style="list-style-type: none"> 1. สามารถปล่อยวางได้ หากมีการสูญเสียบุคคลที่ท่านรักได้ 2. การดูแลเอาใจใส่ของครอบครัว 3. มีสิ่งยึดเหนี่ยวจิตใจเช่น ศาสนา ความเชื่อ

ผลจากการจัดกลุ่มองค์ประกอบจากตารางที่ 4 จะได้องค์ประกอบ 6 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มที่ 1 การจัดการกับการเปลี่ยนแปลงด้านร่างกายและจิตใจ ภายในกลุ่มประกอบด้วย 9 ตัวแปร กลุ่มที่ 2 การมีส่วนร่วมกับสังคม/ชุมชน ภายในกลุ่มประกอบด้วย 6 ตัวแปร กลุ่มที่ 3 ความรู้ในการเข้าสู่สังคมออนไลน์ ภายในกลุ่มประกอบด้วย 4 ตัวแปร กลุ่มที่ 4 การวางแผนด้านการเงิน ภายในกลุ่มประกอบด้วย 5 ตัวแปร กลุ่มที่ 5 การดูแลสุขภาพร่างกายที่เหมาะสม ภายในกลุ่มประกอบด้วย 3 ตัวแปร และกลุ่มที่ 6 กิจกรรมทางศาสนาและความเชื่อ ภายในกลุ่มประกอบด้วย 3 ตัวแปร

สรุปและอภิปรายผล

1. ผลการศึกษาสภาพการณ์ปัจจุบันของผู้สูงอายุด้านความสุขในยุคไทยแลนด์ 4.0 กลุ่มภาคกลาง ปริมาณ 384 คน พบว่ารายการที่สำคัญในระดับมากที่สุด คือ 1) สามารถทำกิจวัตรประจำวันด้วยตนเอง 2) สามารถทำงานอดิเรกหรือกิจกรรมที่ท่านชอบได้ด้วยตนเอง 3) สามารถรับการเกิด แก่ เจ็บ ตาย เป็นความจริงของชีวิต 4) สามารถมีความสุขใจจากการช่วยเหลือผู้อื่น 5) ความภาคภูมิใจและรู้สึกมีคุณค่าในตนเอง 6) สามารถยอมรับการเปลี่ยนแปลงและความเสื่อมถอยของร่างกาย 7) ความสัมพันธ์กับสังคมเพื่อนฝูง สอดคล้องกับการศึกษาของมนตรี ประเสริฐ [13] ที่ว่าการมีอิสรภาพในกำหนดชีวิตได้เอง เป็นสิ่งที่สังคมผู้สูงอายุต้องการ ก่อให้เกิดการภูมิใจในตนเอง เช่นเดียวกับ Ian Shergold et al. [14] ที่ศึกษาอนาคตภาพของการเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ พบว่าผู้สูงอายุต้องการอยู่บนพื้นฐานของการสามารถดูแลตนเองได้อย่างอิสระ สอดคล้องกับการศึกษาของจรัญญา วงษ์พรหม ที่ว่า [15] ผู้สูงอายุมีความสุขความพึงพอใจที่ได้เข้าร่วมกิจกรรมที่สามารถสนองต่อคุณภาพชีวิตใน 4 มิติ คือ กาย ใจ สังคมและปัญญา/การเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง เช่นเดียวกับแนวคิดความสุขในการรวมกลุ่มของผู้สูงอายุเพื่อทำกิจกรรมที่สนใจร่วมกัน ผ่านการตัดสินใจตามความสุขและความต้องการของตัวเอง [16] ประกอบกับผลจากการศึกษาของวิภาพร สิทธิศาสตร์ และสุชาติ สนวนุ่ม [17]

พบว่าการยอมรับการเปลี่ยนแปลงทั้งทางร่างกาย จิตใจ อารมณ์ และสังคมของผู้สูงอายุนำไปสู่ความสำเร็จในชีวิตและความสมบูรณ์ในชีวิตของผู้สูงอายุ

2. ผลวิเคราะห์องค์ประกอบของสังคมผู้สูงอายุด้านความสุขในยุคลไทยแลนด์ 4.0 ในกลุ่มจังหวัดภาคกลางปริมาตร สามารถวิเคราะห์องค์ประกอบของรูปแบบสังคมผู้สูงอายุ ในกลุ่มจังหวัดภาคกลางปริมาตร สามารถแยกองค์ประกอบได้ 6 องค์ประกอบ ได้แก่ กลุ่มที่ 1 การรับมือกับการเปลี่ยนแปลงด้านร่างกายและจิตใจ กลุ่มที่ 2 การมีส่วนร่วมกับสังคม/ชุมชน กลุ่มที่ 3 ความรู้ในการเข้าสู่สังคมออนไลน์ กลุ่มที่ 4 การวางแผนด้านการเงิน กลุ่มที่ 5 การดูแลสุขภาพร่างกายที่เหมาะสม และกลุ่มที่ 6 กิจกรรมทางศาสนาและความเชื่อ สอดคล้องกับแนวคิดผู้สูงอายุในยุคลไทยแลนด์ 4.0 ภายใต้แนวคิด Healthy Aging - Happy Aging ที่ว่าผู้สูงอายุต้องสร้างความเข้มแข็งจากภายใน มีการดำเนินชีวิตในสังคมอย่างมีความสุข ภายใต้สิ่งแวดล้อมที่เหมาะสม และเสริมสร้างคุณค่าและศักยภาพความเป็นคนของผู้สูงอายุ [4, 9-10] เช่นเดียวกับการศึกษาของจุฑารัตน์ แสงทอง [18] ที่ศึกษาเรื่องสังคมผู้สูงอายุอย่างสมบูรณ์ ด้านภาวะสูงวัยอย่างมีคุณภาพ พบว่าสูงวัยที่มีคุณภาพประกอบด้วย 4 ด้าน ประกอบด้วย 1) "คิดดี" การคิดต่ออัตลักษณ์ของผู้สูงอายุจากสังคม มองผู้สูงอายุเป็นกลุ่มผู้สร้างทางสังคมมากกว่าผู้พึ่งพิง 2) "ปัญญาดี" ผู้สูงอายุเป็นวัยที่มีประสบการณ์ ผ่านการเรียนรู้มากมาย ซึ่งการเรียนรู้เพิ่มเติมให้สอดคล้องกับปัจจุบันคือ การเรียนรู้ด้านนวัตกรรม เพื่อการรู้เท่าทันโลกและเทคโนโลยีในปัจจุบัน 3) "สุขภาพดี" คือ การดูแลสุขภาพอย่างเหมาะสม 4) "สังคมดี" สังคมต้องเปิดโอกาสและสร้างพื้นที่ให้แก่กลุ่มผู้สูงอายุ ในการแสดงพลังความสามารถ และศักยภาพในตนเองให้เกิดประโยชน์ต่อตนเองและสังคม เช่นเดียวกับศศิพัฒน์ ยอดเพชร และคณะ [19] ศึกษาลักษณะการดำเนินงานและกิจกรรมของชมรมผู้สูงอายุ พบว่าจำแนกได้ 6 ประเภท ได้แก่ 1) กิจกรรมเพื่อส่งเสริมสุขภาพกายและจิตใจ 2) กิจกรรมพัฒนาทักษะอาชีพ และเสริมรายได้ 3) กิจกรรมการเยี่ยมเยียนสมาชิก 4) กิจกรรมด้านประเพณี วัฒนธรรม และภูมิปัญญา 5) กิจกรรมเกี่ยวกับการเพิ่มพูนความรู้และการแสวงหาความรู้ 6) กิจกรรมพิเศษ รวมทั้งการศึกษาของอาชญญา รัตนอุบล [1] ที่ว่าสิ่งที่สำคัญต่อผู้สูงอายุเป็นสิ่งที่ควรต้องได้รับการเรียนรู้คือ เรื่องสภาพร่างกายและจิตใจที่เหมาะสมกับการเปลี่ยนแปลงตามวัย เช่นเดียวกับการศึกษาของวิรดา อรรถเมธากุล และวรรณ ศรีวิลัย [20] ที่พบว่าการส่งเสริมสังคมสูงอายุควรเน้นการสนับสนุนที่มาจากครอบครัวและชุมชน จัดกิจกรรมจรรโลงจิตใจโดยมีครอบครัวเป็นแกนนำ สามารถนำไปสู่การดูแลสุขภาพที่ดีเกิดภาวะสุขภาพ และคุณภาพชีวิตที่ดีต่อไป ดังนั้น การพัฒนาชุมชนจึงเป็นการพัฒนาศักยภาพของมนุษย์ให้ครบถ้วนถึงความพร้อมในทุกด้าน เพื่อที่จะสามารถจัดการกับปัญหาและความต้องการต่าง ๆ ของตนเองได้ ผ่านการทำงานร่วมกันกับประชาชน และชุมชนในการที่นำพาไปสู่เป้าหมายสูงสุดของการพัฒนาชุมชน นั่นคือการที่คนในชุมชนมีความสุข มีคุณภาพชีวิตที่ดี ชุมชนเกิดความเข้มแข็งและยั่งยืน [21]

ผลจากการศึกษาสภาพการณ์ปัจจุบันของผู้สูงอายุด้านความสุขในยุคลไทยแลนด์ 4.0 ในกลุ่มภาคกลางปริมาตรที่พบว่า องค์ประกอบของรูปแบบสังคมผู้สูงอายุด้านความสุขในยุคลไทยแลนด์ 4.0 ประกอบด้วย 6 องค์ประกอบ คือ การรับมือกับการเปลี่ยนแปลงด้านร่างกายและจิตใจ การมีส่วนร่วมกับสังคม/ชุมชน ความรู้ในการเข้าสู่สังคมออนไลน์ การวางแผนด้านการเงิน การดูแลสุขภาพร่างกายที่เหมาะสม กิจกรรมทางศาสนาและความเชื่อ ซึ่งในกลุ่มที่ได้รับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงสภาพสังคมไทยแลนด์ 4.0 ที่สำคัญคือ องค์ประกอบด้านความรู้ในการเข้าสู่สังคมออนไลน์ ดังนั้น หน่วยงานภาครัฐ ชุมชน หรือสมาคมที่เกี่ยวข้องกับการดูแลสุขภาพควรให้ความสำคัญและผลักดันในเรื่องการจัดกิจกรรมดังกล่าว เพื่อให้ผู้สูงอายุสามารถปรับตัวได้ และใช้ชีวิตอยู่ในสภาพสังคมที่มีความสุขในยุคลไทยแลนด์ 4.0

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

ผู้วิจัยเสนอแนะให้มีการนำผลการศึกษาไปขยายผล เพื่อนำไปสู่การปฏิบัติให้เกิดรูปธรรมในสังคมผู้สูงอายุ โดยเริ่มจากพื้นที่ภาคกลางปริมาณพลอันประกอบด้วย จังหวัดนครปฐม จังหวัดนนทบุรี จังหวัดปทุมธานี และจังหวัดสมุทรปราการ และอาจนำไปพัฒนาขยายผลต่อไปในพื้นที่อื่น ๆ เพื่อก่อให้เกิดสังคมแห่งความสุขของผู้สูงอายุไทยในยุคไทยแลนด์ 4.0 รวมทั้งการสนับสนุนให้เกิดการดำเนินกิจกรรมที่ต่อเนื่อง เพื่อต่อยอดองค์ความรู้ต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- [1] มูลนิธิสถาบันวิจัยและพัฒนาผู้สูงอายุไทย. (2560). *สถานการณ์ผู้สูงอายุไทย พ.ศ. 2559*. กรุงเทพฯ: พรินเทอริ.
- [2] อาชัญญา รัตนอุบล, วีระเทพ ปทุมเจริญวัฒนา, วรรัตน์ ปทุมเจริญวัฒนา, ปาน กิมปี, และระวี สัจจโสภณ. (2554). การศึกษาและการเรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้สูงอายุไทย. ใน *รายงานฉบับสมบูรณ์การศึกษาและการเรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้สูงอายุไทย*. หน้า 197-210. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- [3] สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2560). *แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560-2564)*. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.
- [4] สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี. (2560, มกราคม-มีนาคม). Thailand 4.0 ขับเคลื่อนอนาคตสู่ความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน. *ไทยคู่ฟ้า*, 11(1), 3-24.
- [5] สุชาดา ทวีสิทธิ์, มาลี สันภูวรรณ, และศุทธิตา ชนวนัน. (2556). *ประชากรและสังคมในอาเซียน: ความท้าทายและโอกาส*. นครปฐม: สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล.
- [6] คณะกรรมการส่งเสริมประสานงานผู้สูงอายุแห่งชาติสำนักนายกรัฐมนตรี. (2545). *แผนพัฒนาผู้สูงอายุแห่งชาติฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2545-2564)*. กรุงเทพฯ: สำนักนายกรัฐมนตรี.
- [7] ประกาศคณะกรรมการนโยบายการบริหารงานจังหวัดและกลุ่มจังหวัดแบบบูรณาการเรื่อง การจัดตั้งกลุ่มจังหวัดและกำหนดจังหวัดที่เป็นศูนย์ปฏิบัติการของกลุ่มจังหวัด ฉบับที่ 3. (2560, 17 พฤศจิกายน). *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่มที่ 134 ตอนพิเศษ 281 ง: 17.
- [8] กระทรวงทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม. (2562). *แผนจัดการคุณภาพสิ่งแวดล้อมกลุ่มจังหวัดภาคกลางปริมาณพล พ.ศ. 2562-2564*. กรุงเทพฯ: กระทรวงทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม.
- [9] สุทธิชัย จิตะพันธ์กุล. (2558, มีนาคม). ยุทธศาสตร์การวิจัยและพัฒนา กับสังคมผู้สูงอายุสำหรับประเทศไทย. *วารสารสถาบันวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีขั้นสูง*, 1(1), 80-91.
- [10] สำนักวิจัยและพัฒนาระบบงานบุคคล. (2560). *ประเทศไทยในบริบทไทยแลนด์ 4.0 ภายใต้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560*. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน.
- [11] สำนักส่งเสริมและพัฒนาสุขภาพจิต. (2560). *คู่มือวิทยาการจัดกิจกรรมสร้างสุข 5 มิติ สำหรับผู้สูงอายุในชุมชน*. นนทบุรี: สำนักงานพระพุทธรักษาแห่งชาติ.
- [12] บุญใจ ศรีสถิตย์นรากร. (2547). *ระเบียบวิธีวิจัยทางพยาบาลศาสตร์*. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- [13] มนตรี ประเสริฐรุ่งเรือง, และดุษฎี आयวัฒน์. (2559, กันยายน). การสร้างทางเลือกในการพึ่งพาตนเองอย่างมีคุณค่าของผู้สูงอายุนรุ่นใหม่. *วารสารประชากรและสังคม*, 4(2), 23-45.

- [14] Ian Shergold, Glenn Lyons, Christa Hubers. (2014). Future mobility in an ageing society – Where are we heading?. In *The Built Environment, Delft University of Technology*. Netherlands: Delft University.
- [15] จริญญา วงษ์พรหม. (2558). การมีส่วนร่วมของชุมชนเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ. ปรินญาณินพนธ์ กศ.ด. (การเรียนรู้ตลอดชีวิตและการพัฒนามนุษย์). นครปฐม: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- [16] ปาจารย์ ผลประเสริฐ, และวรางคณา จันทร์คง. (2561, พฤษภาคม - สิงหาคม). บริหารจัดการชมรมผู้สูงอายุ อย่างไรให้สำเร็จ. *วารสารชุมชนวิจัย*, 12(2), 26-36.
- [17] วิภาพร สิทธิศาสตร์, และสุชาดา สนวนุ่ม. (2550). พฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพของผู้สูงอายุในชุมชน เขตความรับผิดชอบของสถานีอนามัยบ้านเสาหิน ตำบลวัดพริก อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก. ใน *รายงานวิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนีพุทธชินราช สถาบันพระบรมราชชนก สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข*. หน้า 37-48. พิษณุโลก: วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี พุทธชินราช.
- [18] จุฑารัตน์ แสงทอง. (2560, มกราคม-เมษายน). สังคมผู้สูงอายุ(อย่างสมบูรณ์): ภาวะสูงวัยอย่างมีคุณภาพ. *วารสารกึ่งวิชาการรูสมิแล*, 38(1), 6-28.
- [19] ศศิพัฒน์ ยอดเพชร, เล็ก สมบัติ, ณิชฎพัชร สโรบล, และธนิกานต์ ศักดาพร. (2555). ลักษณะการดำเนินงานและกิจกรรมของชมรมผู้สูงอายุ. ใน *รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์ลักษณะการดำเนินงานและกิจกรรมของชมรมผู้สูงอายุ*. หน้า 224-228. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ.
- [20] วิรดา อรรถเมธากุล, และวรรณ ศรีวิลัย. (2556, กรกฎาคม-ธันวาคม). ปัจจัยที่ส่งผลต่อภาวะสุขภาพของผู้สูงอายุ ตำบลคูบัว จังหวัดราชบุรี. *วารสารวิจัยทางวิทยาศาสตร์สุขภาพ*, 7(2), 18-28.
- [21] โรจนา ธรรมจินดา, และคณะ. (2560, ตุลาคม-ธันวาคม). การพัฒนารูปแบบธุรกิจชุมชนอย่างยั่งยืน กรณีศึกษา กลุ่มฝึกปลอดสารบ้านดอนสถาน อำเภอปัว จังหวัดน่าน. *วารสารการวิจัยเพื่อพัฒนาชุมชน มหาวิทยาลัยนเรศวร*, 10(4), 98-106.